

OCAK AYI ENFLASYONU VE GÖRÜNÜM

I. GENEL DEĞERLENDİRME

1. Ocak ayı fiyat artışları TEFE ve TÜFE’de sırasıyla yüzde 5,6 ve yüzde 2,6 olarak gerçekleşmiştir. Mevsimsellikten arındırılmış artışlar ise, TÜFE’de yüzde 1,4, TEFE’de yüzde 3,9 olmuştur. Böylelikle yıllık TÜFE artış hızı, düşüş eğilimini sürdürerek yüzde 26,4’e gerilemiş, buna karşın yıllık TEFE artışı Aralık ayına göre hızlanarak yüzde 32,6’ya yükselmiştir.

2. Aralık ayı ikinci yarısından itibaren Türk lirasının değer kaybetmesi, uluslararası petrol fiyatları ve kur gelişmelerine bağlı olarak artan akaryakıt fiyatları ve kamu fiyat ayarlamaları Ocak ayında özellikle TEFE enflasyonunu olumsuz etkilemiştir. Tarım fiyatlarında gözlenen yüzde 7,7 oranındaki artış da toptan eşya enflasyonundaki hızlanmada önemli rol oynamıştır.

3. Enflasyonu olumsuz etkileyen bu koşulların TEFE üzerinde daha etkili olması ve tarım fiyatlarının gıda grubu fiyatlarına göre daha yüksek artış göstermesi sonucunda, TÜFE artışı TEFE artışına göre oldukça sınırlı kalmıştır.

Tablo 1: Genel TÜFE, TEFE ve Alt Kalemler

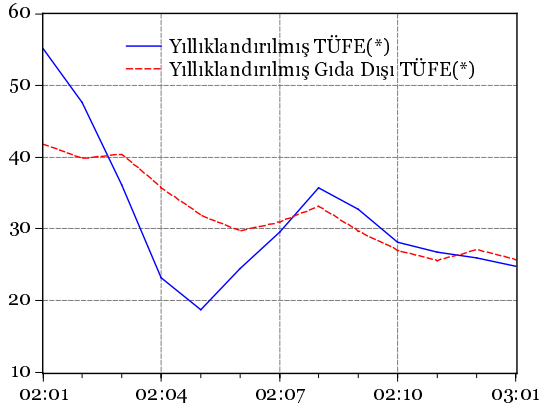
	Yıllık % Değişim		Aylık % Değişim			
	2002	2003	2002		2002	2003
	Ocak	Ocak	Kasım	Aralık	Ocak	Ocak
TÜFE	73,2	26,4	2,9	1,6	5,3	2,6
Mallar	89,2	24,8	3,6	1,6	6,4	2,3
Hizmetler	47,4	29,7	1,5	1,7	3,2	3,1
Gıda Dışı	67,5	29,7	2,0	1,3	3,9	2,5
Gıda	92,6	16,4	6,0	2,9	9,9	3,0
TEFE	92,0	32,6	1,6	2,6	4,2	5,6
Kamu	101,9	38,5	0,3	1,6	2,5	7,3
Özel	88,4	30,4	2,1	3,0	4,8	4,9
Kamu İmalat	101,9	43,6	0,0	2,8	1,5	8,5
Özel İmalat	95,3	29,5	1,6	2,0	2,1	3,6
Tarım	75,6	31,5	3,3	5,2	10,8	7,7
Tarım Dışı	97,6	33,0	1,2	1,9	2,3	5,0
Tarım ve Enerji Dışı	96,4	34,2	1,1	2,0	1,9	5,2

Kaynak: TCMB, DİE.

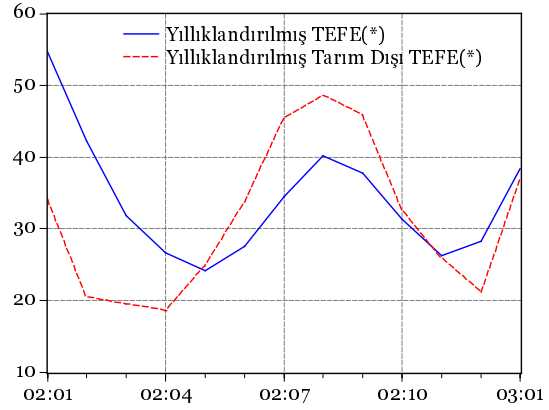
4. Mevsimsellikten arındırılmış TÜFE ve TEFE’nin üç aylık hareketli ortalamalarının yıllıklandırılması yoluyla hesaplanan *enflasyon eğilimi*, Ocak ayında TÜFE’de gerilemeye devam etmiş, TEFE’de ise yükselmiştir. Bu şekilde hesaplanan *enflasyon eğilimi* 2003 yılı Ocak ayında TÜFE’de yüzde 24,8’e, gıda dışı TÜFE’de yüzde 25,7’ye gerilerken, TEFE’de yüzde 38,4’e ve tarım dışı TEFE’de yüzde 36,8’e yükselmiştir.

Grafik 1: Yıllık Yüzde Değişim ve Üç Aylık Hareketli Ortalamalar

TÜFE ve Gıda Dışı TÜFE

TEFE ve Tarım Dışı TEFE

(*) Üç Aylık Hareketli Ortalama (Yıllıklandırılmış, Mevsimsel Düzeltme Yapılmış)

Kaynak: TCMB, DİE

Tüketici Fiyatlarındaki Gelişmeler

5. 2003 yılı Ocak ayında TÜFE artışı, geçmiş yılların Ocak ayları ile karşılaştırıldığında önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Gıda, ev eşyası, sağlık gruplarında fiyat artışları geçmiş Ocak aylarına göre oldukça düşük kalmış, giyim ve ayakkabı grubu fiyatları ise geçmiş Ocak aylarına göre daha yüksek oranda gerilemiştir.

Tablo 2: Ocak Ayı Fiyat Artışları(*)

	1989-1998 Ort.	1999	2000	2001	2002	2003
TÜFE	6,3	4,8	4,9	2,5	5,3	2,6
Gıda, içki ve tütün	6,5	3,9	3,6	1,5	8,6	3,8
Gıda	7,6	4,4	3,5	1,8	9,9	3,0
Ev eşyası	7,8	4,8	8,3	1,8	7,7	1,4
Sağlık	12,3	16,0	17,5	6,6	4,6	2,3
Giyim-Ayakkabı	-0,2	-2,9	-2,0	-3,4	-2,0	-4,2

Not (*): 1989-1994 Dönemi için 1987=100 endeksi, takip eden dönemde 1994=100 endeksi kullanılmıştır. Gıda alt grubu fiyat artış oranı ortalaması 1995-1998 dönemini içermektedir.

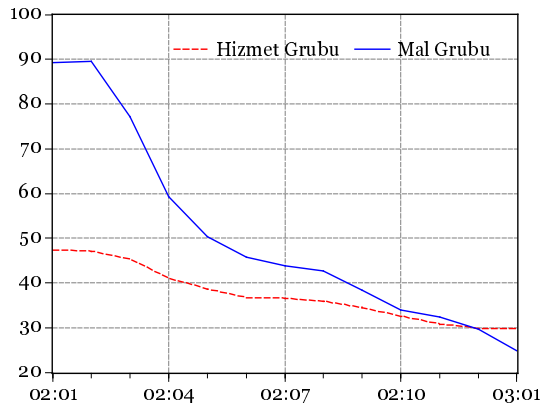
6. Mal grubu fiyat artışı, giyim grubundaki fiyat gerilemesinin etkisiyle yüzde 2,3 oranında kalırken, hizmet grubunda fiyat artışları, lokanta, pastane ve otel grubu ile mali hizmet fiyatlarında yapılan ayarlamalardan olumsuz etkilenecek şekilde yüzde 3,1 olmuştur. Ancak, mevsimsellikten arındırılmış fiyat artışları incelendiğinde, hizmet grubunda fiyat artışının bir önceki aya göre 0,3 puan gerileyerek yüzde 1,7 oranında gerçekleştiği görülmektedir. Yıllık fiyat artışları Ocak ayı itibarıyla, mal grubunda yüzde 24,8'e, hizmet grubunda ise yüzde

29,7'ye gerilemiş, mal grubu yıllık fiyat artışı 2001 yılı Şubat krizinden sonra ilk defa hizmet grubu fiyat artışının altına düşmüştür (Grafik 2).

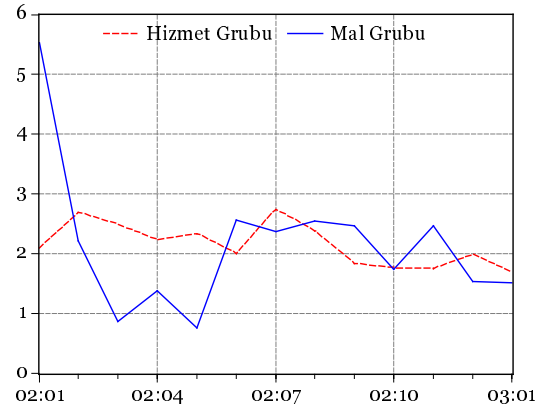
7. Konut, sağlık, ulaştırma ve çeşitli mal ve hizmet grupları fiyatlarında Ocak ayında yapılan kamu fiyat ayarlamalarının etkileri görülmektedir. Konut grubunda, konutlara sağlanan su, akaryakıt ve doğalgaz fiyat artışlarına bağlı olarak artan ısınma ve diğer giderler etkili olmuştur. Sağlık grubunda tıbbi hizmet fiyatlarının bir kısmı Ocak ayı başında bir kısmı ise ay sonunda ayarlanmış ve ay sonunda yapılan fiyat ayarlamaları Ocak ayı enflasyonuna yansımadağı için bu gruptaki fiyat artışı geçmiş yıllara göre çok düşük kalmıştır. Ulaştırma grubu fiyatları akaryakıt fiyat artışlarından etkilenmiş, çeşitli mal ve hizmetler grubunda ise, fiyat artışları mali ve diğer hizmetlerin fiyatlarındaki mevsimsel yükselmeye bağlı olarak hızlanmıştır.

Grafik 2: Mal Grubu ve Hizmet Grubu Fiyatları

Yıllık Yüzde Değişim

**Aylık Yüzde Değişim
(Mevsimsellikten Arındırılmış)***

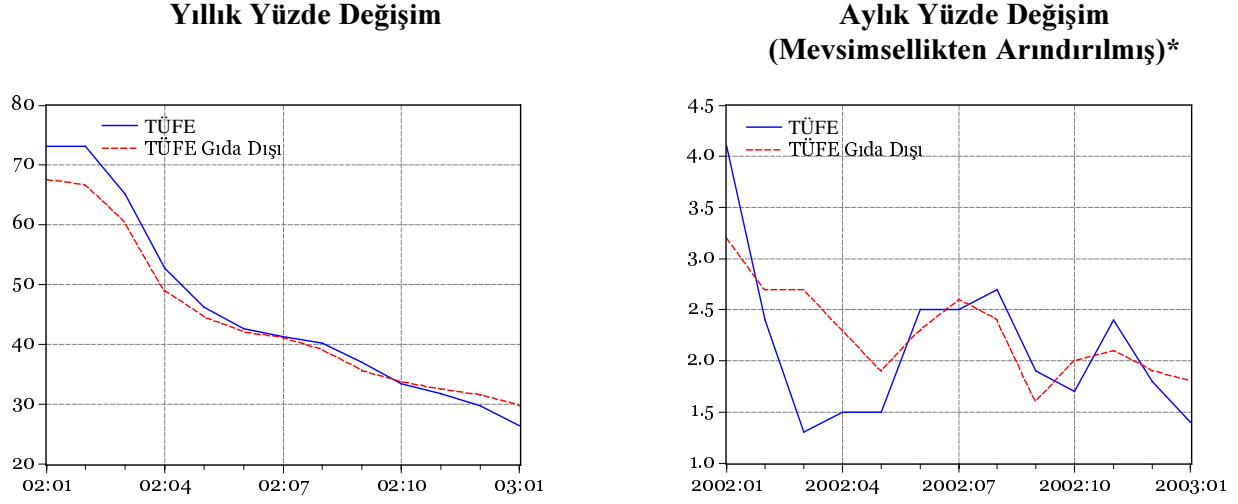

Kaynak: TCMB, DİE.

*Mevsimsellikten arındırma işleminde TRAMO/SEATS yöntemi kullanılmıştır.

8. Yukarıda belirtildiği gibi gıda, dayanıklı tüketim malları ve sağlık gibi Ocak ayında mevsimsel olarak fiyatları artan gruplarda, 2003 yılı Ocak ayındaki artışların oldukça düşük oranlarda gerçekleşmesi, kamu fiyat artışlarının TÜFE üzerindeki olumsuz etkisini sınırlamıştır. Buna bağlı olarak, mevsimsellikten arındırılmış TÜFE artışı da yüzde 1,4 olarak gerçekleşmiş ve 2002 Mart ayından bu yana en düşük seviyesine gerilemiştir.

Grafik 3: TÜFE ve Gıda Dışı TÜFE

Kaynak: TCMB, DİE.

*Mevsimsellikten arındırma işleminde TRAMO/SEATS yöntemi kullanılmıştır.

Toptan Eşya Fiyatlarındaki Gelişmeler

9. 2003 yılı Ocak ayı TEFE enflasyonunda, uluslararası ham petrol fiyatlarındaki artış, döviz kuru sepetindeki (1 dolar + 0.77 euro) ortalama yüzde 6,4 oranındaki yükseliş, kamu fiyat ayarlamaları ve tarım fiyat artışındaki hızlanma etkili olmuştur.

10. Ocak ayında, tarım sektörü fiyat artış oranı son sekiz yıl Ocak ayı ortalaması olan yüzde 8,7'nin altında, yüzde 7,7 düzeyinde gerçekleşmiştir. Mevsimsellikten arındırılmış seriler incelendiğinde, tarım fiyatlarındaki artış oranının Aralık ayındaki yüzde 4 seviyesinden Ocak ayında yüzde 3,9'a gerilediği gözlenmektedir. Tarım sektörü dışarıda tutulduğunda, TEFE'deki artışın Aralık ayına göre yükseldiği ve yüzde 5 düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir.

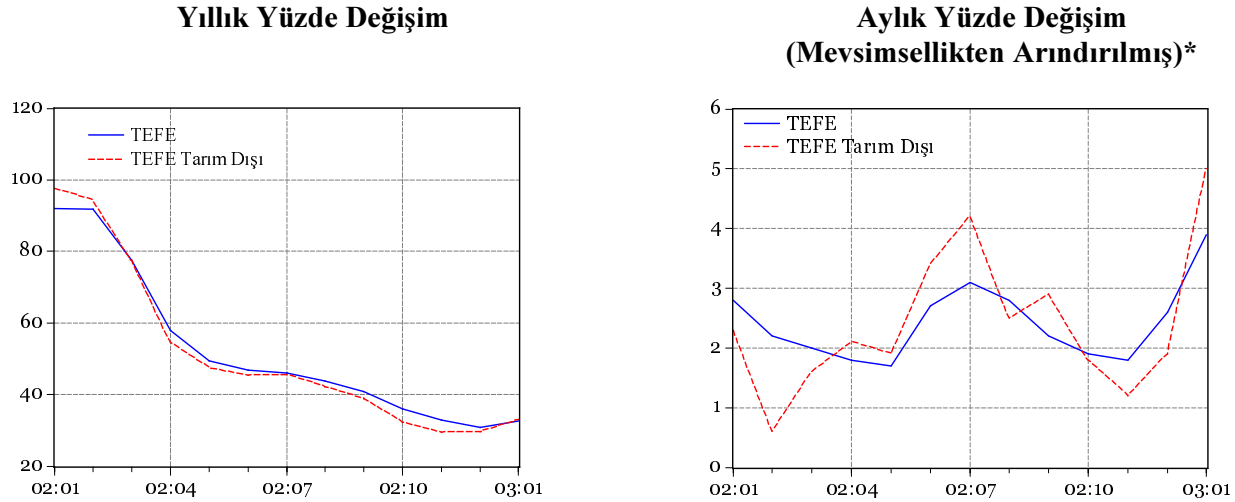
11. Ocak ayında kamu imalat sanayi fiyat artış oranı, yüzde 8,5 ile bu sektörde Nisan 2001'den itibaren görülen en yüksek artış oranı olmuştur. Söz konusu artış, büyük ölçüde, uluslararası ham petrol fiyatlarındaki yükselişin madencilik ve petrol ürünleri imalatı sektörü fiyatlarını olumsuz etkilemesi ile TEKEL ürünleri zammına bağlı olarak tütün ürünleri imalatı fiyatlarının yüzde 11,5 oranında artmasından kaynaklanmıştır. Böylece, kamu imalat sanayi fiyatlarındaki yıllık artış yüzde 43,6'ya yükselmiştir.

12. Özel imalat sanayi fiyat artış oranı da Aralık ayına göre yükselerek yüzde 3,6 düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu gelişmede, özel imalat sanayi sektörü içinde en yüksek ağırlığa sahip olan gıda ürünleri ve içecek imalatı fiyatlarındaki yüzde 3,8'lik artış etkili olmuştur. Ayrıca, kur gelişmelerine hassas olduğu bilinen ana metal sanayindeki yüzde 12 oranındaki artış da Ocak ayı TEFE enflasyonunu yukarı çeken bir diğer unsur olmuştur. Özel imalat sanayi fiyatlarındaki yıllık artış da yüzde 29,5'e yükselmiştir.

13. Yukarıda bahsedilen gelişmelere bağlı olarak, mevsimsel etkilerden arındırılmış TEFE'nin Ocak ayında yüzde 3,9 oranında arttığı ve böylelikle Ağustos ayından itibaren mevsimsellikten arındırılmış oranlarda gözlenen düşüş eğiliminin Aralık ayı ile birlikte yerini artışa bıraktığı görülmüştür (Grafik 4).

14. Böylelikle 2002 yılı Şubat ayından itibaren TEFE enflasyonunda gözlenen düşüş eğilimi 2003 yılı Ocak ayında kesintiye uğramıştır. Ayrıca, tarım dışı TEFE yıllık artış oranının da Aralık ayında olduğu gibi Ocak ayında da yükseldiği görülmektedir (Grafik 4).

Grafik 4: TEFE ve Tarım Dışı TEFE

Kaynak: TCMB, DİE.

*Mevsimsellikten arındırma işlemi TRAMO/SEATS yöntemi kullanılmıştır.

II. GÖRÜNÜM

15. 2003 yılı Ocak ayı TÜFE artışı, yıllık enflasyon hedefi ve piyasa beklentileri paralelinde gerçekleşerek yüzde 26,4'e gerilemiştir. TCMB Beklenti Anketi verilerine göre de, yılsonu enflasyon beklentileri düşmeye devam etmiş, Ocak ayı ikinci döneminde yüzde 24,8 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 5).

16. Ocak ayı TEFE artış oranı, Kasım 2001'den itibaren görülen en yüksek artış oranıdır. Söz konusu artış asıl olarak dışsal nedenlerin de katkısı ile üretim maliyetlerindeki yükselişten kaynaklanmıştır. TEFE artışı üzerinde etkili olan uluslararası ham petrol fiyatları ile döviz kurundaki yükselişin dışsal gelişmelere bağlı olarak devam etmesi ve tarım fiyat artışları ile kamu fiyat ayarlamalarının hızını koruması halinde önümüzdeki aylarda toptan eşya enflasyonu olumsuz etkilenecektir. Ayrıca, son iki aydır, enerji üretim maliyetlerinde gözlenen artışa rağmen elektrik fiyatlarındaki sınırlı artışlar, önümüzdeki dönemde bir fiyat ayarlamasını gündeme getirebilecek bir unsur olarak görülmektedir.

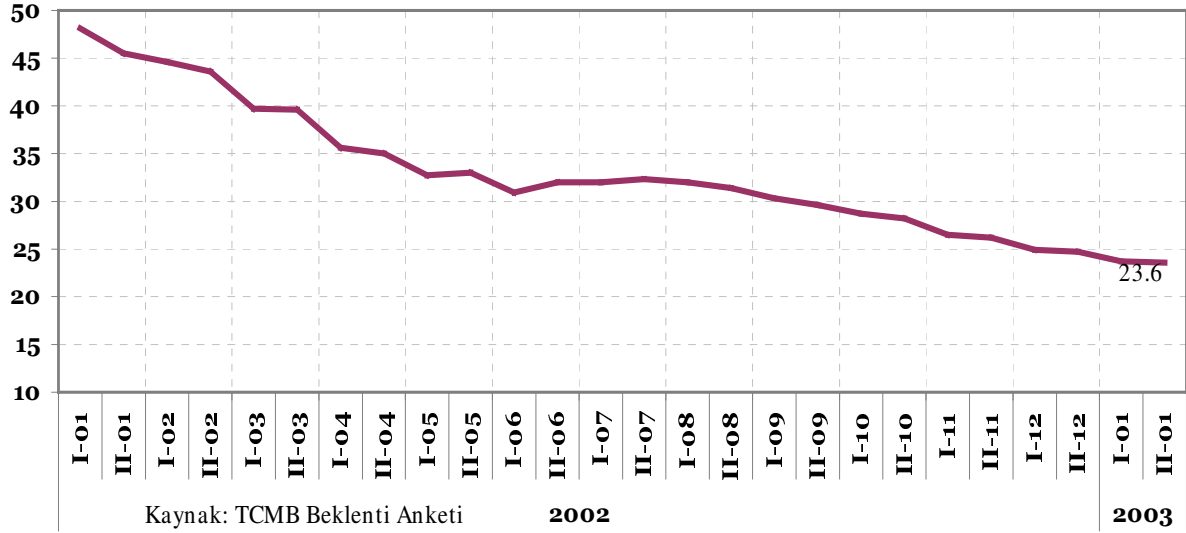
17. Bu artışların tüketici fiyatlarına ne ölçüde yansıtılabileceğini iç talep gelişmeleri ile üretim maliyeti artışına neden olan faktörlerin, özellikle de uzun süredir devam eden Irak'la ilgili gerginliğin kalıcı olup olmayacağı belirleyecektir. Bunun yanısıra, 2002 yılı son çeyreğinden itibaren tarım fiyatlarında gözlenen yükselişin önümüzdeki aylarda da sürmesi, TÜFE gıda grubu fiyatları üzerinde baskı oluşturabilecektir.

18. Ocak ayı enflasyon rakamları, mali disiplini korumaya yönelik tedbirlerin niteliğinin de enflasyon açısından önemli olduğunu göstermektedir. Önümüzdeki dönemde, mali hedeflere ulaşılması amacıyla enflasyon hedefinin üzerinde fiyat hareketlerine neden olabilecek gelir artırıcı tedbir olarak vergi ve kamu fiyat ayarlamalarının gündeme gelmesi olasılığı, enflasyondaki düşüş eğilimini sürdürme açısından bir risk unsuru oluşturabilecektir. Dışsal risk unsurlarının bulunduğu bir dönemde, kamu mali disiplininin sağlanması amacıyla gerekli

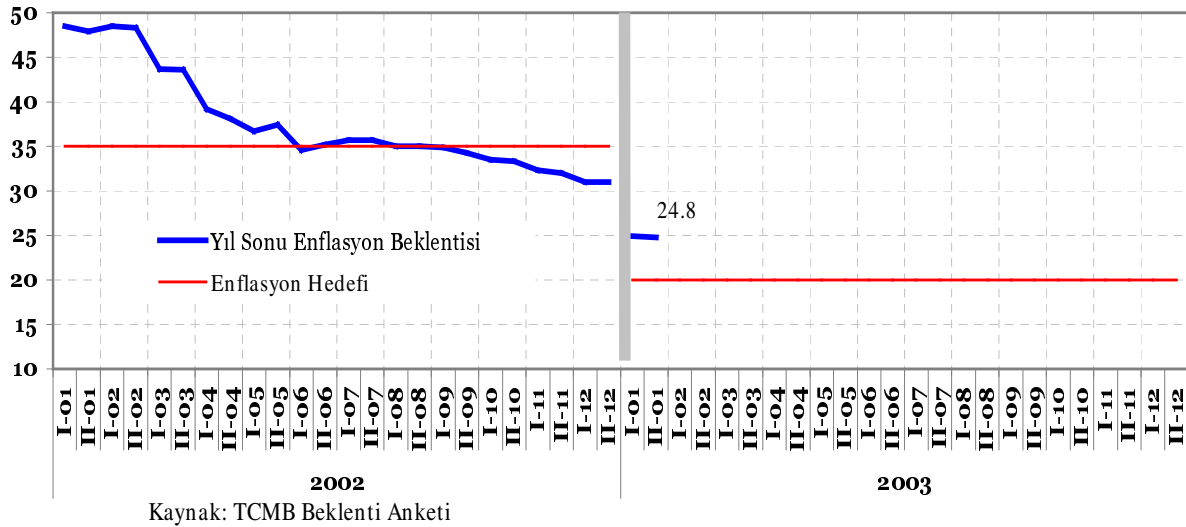
yapısal reformların gerçekleştirilmesi ve ekonomik programın enflasyon hedefiyle uyumlu bir şekilde uygulanmaya devam edilmesi enflasyonla mücadele açısından büyük önem taşımaktadır.

Grafik 5: TCMB Beklenti Anketine Göre Enflasyon Bekleyişleri

Gelecek 12 aya İlişkin Enflasyon Bekleyişleri

Yıl Sonu Enflasyon Bekleyişleri ve Enflasyon Hedefi: 2002-2003

19. Ocak ayında toptan eşya fiyatlarında görülen artışın, ekonomik birimleri tatmin edici biçimde ve somut önlemler yolu ile bütçe disiplininin sağlanması ve ekonomik yapıda radikal bir dönüşüm sağlayan reformların kesintisiz sürdürülmesi ile birlikte, 2002 yılında ulaşılan enflasyondaki çarpıcı düşüş trendinden geçici bir sapma olarak kalacağı düşünülmektedir. Bu çerçevede, gelecekteki enflasyona odaklı bir faiz politikası izleyen Merkez Bankası'nın mali disiplinin sağlanmasıyla birlikte yüzde 20 olan yıl sonu enflasyon hedefinin tutturulacağına olan inancı ve iyimserliği devam etmektedir.